

I Katmandu kraftsamlar alla inför valet i november. Styrkeförhållandena är tydliga för de som vill se: Kungen kommer att förlora. Men maoisterna kräver nu att republiken ska utropas omedelbart för att kungen inte ska kunna stoppa valet. Följ med till staden där allt avgörs.

■ ■ Idag är det inte många kroppar som bränns på flodstranden.

Endast tre rökpelare stiger mot skyn. Lukten av rökelse slår ut doften av bränt kött. Arbetet som likbrännare är vigd åt daliterna, de kastlösa. Att elda upp en dygnsfärsk människa tar fem till sex timmar och kräver mycket ved. Daliterna går barfota runt elden och petar med en pinne in lemmar och händer för att allt ska förtäras av lågorna.

2001 eldades hela kungafamiljen upp på halva tiden.

Förklaringen låg i valet av träslag.

*

Pashupati Nath-templet ligger på stranden av Bagmati-floden som rinner genom Katmandu. Här kremerades kung Birendra, och åtta andra kungligheter efter att ha skjutits ihjäl 2001 av kronprins Dipendra, som sedan

också sköt sig själv i huvudet. Hjärndöd utropades han på sjukhusets akutavdelning till ny regent samtidigt som situationen i det hinduiska kungariket Nepal blev en av världspolitikens dagsfrågor.

Plötsligt blev människorna i Nepal mer intressanta än statyerna och myterna. Plötsligt var inte det mytomspunna Shangri-La landet något för enbart bergsklättrare med dödslängtan eller övervintrade hippies.

Folkkrig? Kungavälde? På tvåtusentalet? Medias sökarljus stannade för en stund på 1300 meters höjd.

Från det stora templet byggt till guden Shivas ära kan man se Katmandu breda ut sig. Staden var i flera århundraden, fram till 1950-talet isolerad från omvärlden. Idag bor här en miljon människor.

Det blir mycket ved.

– Vi måste vara i Katmandu för att vinna Katmandu, säger maoisternas internationella sekreterare C.P Gajurel när han tar emot barfota på sitt kontor som förklaring till att hela ledningen nu är samlad i huvudstaden.

Gajurel utstrålar lugn. För ett år sedan var Katmandu ingen plats för höga politiker inom maoistpartiet. Själv satt han 24 kilo tunnare i ett indiskt fängelse efter att 2003 gripits med ett förfalskat pass på Heathrow. Medlemskapet i en av USA terrorstämplad organisation gjorde processen kort. Idag något mer välnärd befinner han sig mitt uppe i en historisk process.

Från taket ser han Himalaya en molnfri dag.

Så nära.

Men ändå så långt borta.

Hundra meter från maoistpartiets kontor har den nepalesiska armén en postering. Hela officerskåren är intakt. Soldaterna desamma. Det enda som har förändrats är att ordet kunglig är borta ur namnet. Katmandu är inte en riskfri plats.

*

Står man på taket till maoisternas nya parti-högkvarter, fyller lungorna med luft och ropar kan kungen höra det om han skulle råka stå på taket av sitt enorma palatskomplex. Så nära fienden har maoisterna kommit efter tio års folkkrig, ett folkligt uppror i april 2006 och ett fredsavtal. Nu väntar de på valet till en konstituerande församlingen i november.

– Det är första gången vi verkar öppet i staden. För ett halvår sen fanns vi inte här. Nu har vi ett parti på plats. Vi har krävt val till en konstituerande församling i sex års tid. Redan då ville vi se en allians med de övriga partierna men vid den tidpunkten vågade de inte utmana kungen. Nu stödjer till och med USA kravet på val. Det förklarar varför vi är där vi är idag, säger Gajurel.

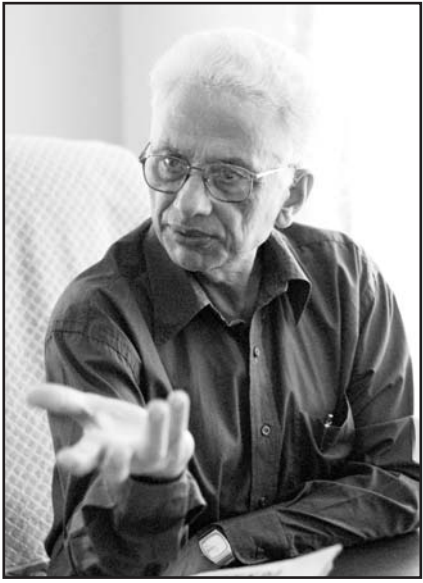
För att nå hit har kompromisserna varit omfattande. En folkarmé satt under övervakning. En avvecklad alternativ statsmakt i de

Proletären på plats i Nepal

Detta är den tredje delen i Proletärens reportageserie från Nepal av Tor Härnqvist och Martin Schibbye. I den första skildrades böndernas villkor och folkkrigets orsaker, i det andra Folkarméns situation efter freden.

befriande områdena. Men enligt Gajurel har det varit nödvändigt och värt priset. Att den väpnade kampen upphört innebär inte att

C. P. Gajurel

och kraftsamlar vi i Katmandudalen.

För ett halvår sedan saknade maoisterna ett ungdomsförbund. Idag närmar de sig enligt egen uppgift 400000 medlemmar. I Katmandu pågår ett projekt som kallas för "Nya Katmandudalen".

– Vi planterar träd, bygger broar över vattnedrag och städar upp.

Det låter mysigt.

Lite Unga örnar över det hela om inte organisationen också opererade som ett medborgargarde. YCL griper personer och överlämnar dem till polisen eftersom de inte anser att polisen gör sitt jobb. Nyligen greps byråkraten Sitaram Prasain för korruption i mångmiljonklassen. Han fördes först till en utomhusscen dit media kallades till presskonferens. På plats lästes åtalpunkterna upp och sedan överlämnades han tillsammans med bevisen. Efter detta skådespel vill premiärministern olagligförklara organisationen.

– Vi gör också rent hus i Katmandu med smuggling, prostitution, korruption och droger. Vi upprätthåller lag och ordning vilket är en förutsättning för att val ska kunna hållas, säger Rashmi.

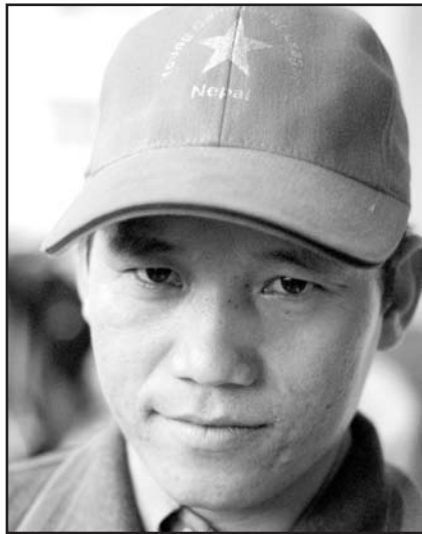
*

Och det går bra enligt honom. Organisationen gör skillnad. Enligt Rashmi bygger kritiken på att ungdomsförbundet avslöjar korrupta politiker och sätter dit inflytelserika människor med kopplingar till den gamla staten. Premiärministern kallade nyligen YCL i en parlamentsdebatt för "Young Criminal League". Den amerikanska ambassadören James F. Moriarty kallar dem för en folkarmé utan vapen, "det största hindret mot att val hålls" och vägrar ta någon av dem i hand.

De anklagelserna tar Rashmi lätt på.

– Det är kul att göra revolution, säger han och ser ut som om han menade det.

Konsekvensen av uppståndelsen kring YCL är att förbundet växer. Men den snabba medlemstillströmningen orsakar problem.

Rashmi

Många ungdomar kallar sig ungtkommunisterna fast det inte är det och begär övergrepp i organisationens namn. Det har begåtts missstag och flera utredningar pågår om övergrepp mot politiska motståndare. Enligt Rashmi får organisationen skulden för allt som sker i landet idag.

– När bybor river ner rojalistpartiets scen, eller kastar sten på den amerikanska ambassadören så gör de det för att de är förbannade på kungen. Men det är inte vi som ligger bakom allt.

*

YCL är mer av en milis än en plantskola till partiet. Flera av de politiska officerarna stannade inte i folkarméns läger. De tog av sig uniformen och gick som Rashmi med i YCL. Från början var tanken att man skulle upphöra med rekryteringen när de nådde 100000 medlemmar.

Detta tak har de nu sett nödvändigt att höja till 400000. YCL är bara en av flera nya organisationer maoisterna bildat sedan freden.

Över hela staden byggs frontorganisationer inför valet. Senaste halvåret har medlemsantalet i student- och kvinnoförbundet skjutit i höjden.

Stora inbrytningar har skett även fackligt i huvudstaden.

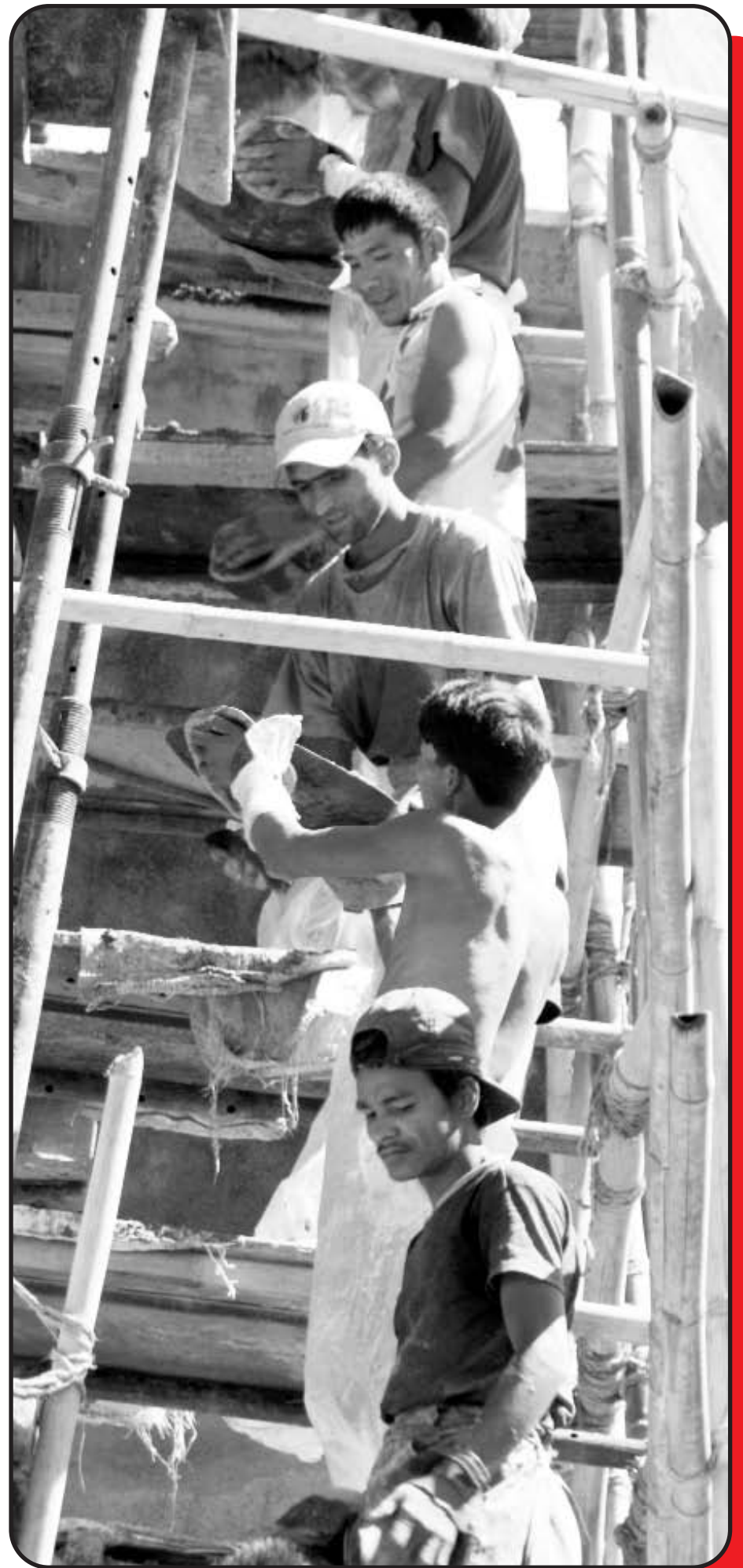
– Det finns inte ett hotel som vi inte kan stänga på 30 minuter viskar en maoistisk politiker till oss.

*

I Katmandu drabbar tre politiska strömningar samman. Den första är den feodala som vill rädda monarkin. Den andra kraften är den rent kapitalistiska, hit kan man räkna det nepalesiska kongresspartiet. Den tredje kraften är den starkaste: Den revolutionära och demokratiska. I den ingår maoisterna, de förenade marxist-leninisterna (UML) och oppositionen inom kongresspartiet. Styrkeförhållandena inom den tredje strömningen är oklara. Båda de större till namnet kommunistiska partierna hävdar sig vara störst. Det

(Forts på nästa sida.)

Vi har krävt val till en konstituerande församling i sex års tid. Redan då ville vi se en allians med de övriga partierna men vid den tidpunkten vågade de inte utmana kungen. Nu stödjer till och med USA kravet på val. Det förklarar varför vi är där vi är idag.

folkets kamp för politiska och sociala rättigheter avslutats. Tvärtom.

Målet har alltid varit statsmakten åt den förtryckta klassen. Inget mer eller mindre. Maoisterna vill regera. En borgerlig republik är ett steg mot en folkrepublik. Från nästan inget folkligt stöd 1996 har maoisterna byggt upp en partiapparat över hela landet, massorganisationer och en armé med 30000 män och kvinnor i sju divisioner. Kanske kan man säga att de har lyckats med allt – utom att göra revolution?

– Revolutionen är bara halvvägs. Vi har uppnått 60 procent, de resterande 40 procenten kommer efter valet, säger maoistpartiets ordförande Prachanda till BBC.

*

Inne i centrala Katmandu är lukten av brinnande bildäck värre än likdoften.

Tjockare. Mer stickande.

Den stora huvudvägen från öster är avspärrad. Rökpelarna svarta som tjära. Frånvaron av den aggressiva trafikrytmen gör tystnaden nästan spöklik. Längs sidorna går tusentals människor på väg till sina arbeten. Utanför handelshögskolan demonstrerar studenter och lärare. Stämningen är aggressiv. Orsaken är att en av lärarna på morgonen hittats död.

Mördad.

Runtomkring demonstrationen står kravallustrustad polis och hänger på långa påkar av trä.

Alla svettas i värmen. Demonstranterna kräver att polisen griper de skyldiga och betalar ersättning till familjen.

Behöver man demonstrera för att det ska ske?

– Ja, säger läraren Tara Nath. Nepal är ett laglöst land idag. Polisen är korrupt.

I Katmandu Post blir händelsen en notis. Dagens stora nyhet är att det kommunistiska ungdomsförbundet (YCL) förstört en partilokal som tillhör ett av de mindre rojalistpartierna. Ungkommunisterna såg deras uppvakning av kungen på hans födelsedag som en provokation eftersom den var bojkottad av hela det politiska och diplomatiska systemet.

– De som stödjer kungen bör straffas. Vi blir angripna men det stärker oss bara. Massorna gillar det, säger ordföranden för ungtkommunisterna (YCL) Ganesh Man Pun eller Rashmi som han kallas.

Rashmi förekommer flitigt i nyhetsflödet. Ömsom demeterande ömsom förklarande. Ständigt angripen och ofta citerad ser han precis lika stressad ut som man kan föreställa sig. Han bär kostym med pressveck. Vita gymnastiskor utan strumpor. Bredvid sitter hans livvakt och chaufför. Han håller de bådas MC-hjälm i knäet. Rashmi ser ständigt på sin plastklocka tar ideligen av sig den röda kepsen med "Young Communist League" textat och stryker med sina kraftiga händer genom det tunna håret. Han har fått uppgiften av partiet att leda ungtkommunisterna i Katmandu. Målet är att på ett halvår bygga upp en organisation som kan leda massprotester och säkra att det hålls val i november. Hans förra uppgift var att leda folkarméns fjärde division i strid.

Det var lika svettigt.

– Vi organiserar ungdomar som vill kämpa för en federal republik. Just nu fokuserar

Gemensam kamp för republik

I väntan på valet...

(forts fr föreg sid)

enda alla kan vara överens om är att styrkeförhållandena inte är till kungens fördel.

Och att allt avgörs i november.

Monarkin arbetar för högvarv med att finna stöd för olika typer av politiska lösningar och rädda kungadömet.

Kungen själv är passiv men inte tyst. I februari 2007 lät han den nepalesiska armén skjuta salut och den gamla nationalsången spelades vilket var både rojalistiska dödsryckningar och i strid med konstitutionen. De rojalistiska partierna har sedan dess laborerat med olika lösningar som innebär en ceremoniell kung. Men det är otänkbart för både UML och maoisterna.

Maoistpartiets ordförande Prachanda har i en intervju med BBC 2006 sagt att kungen står inför två alternativ: antingen stannar han kvar och avrättas efter att ha ställts inför en folkdomstol eller så tvingas han i exil. Idag är retoriken nerskruvad.

De praktiska kraven är det desto mer tyngd i. Maoisterna kräver att republiken ska utropas innan valet november. Varför?

– Om inte republik utropas kommer inget val att hållas. Kungens enda chans att överleva är att stoppa valet och tillsammans med USA och indiska krafter kommer de göra allt för att hindra det från att äga rum, säger maoisternas internationella sekreterare Gajurel.

Kravet på republik nu har väckt ogillande hos det andra stora kommunistpartiet. UML:s internationella sekreterare Jhala Nath Khanal förklarar varför kravet är dumdrigt.

– Vi har en allians och ett avtal som säger att monarkins framtid ska avgöras på den första parlamentssessionen efter valet. Att utropa republik innan dess kan bara bli aktuellt om kungen försöker hindra valet från att äga rum.

*

Khanals visitkort är det första vi får i Nepal. Tvåfärgstryck. Det är också det första mötet utan tolk. Khanal förklarar att maoisternas idé skulle spräckt samarbetet med de progressiva krafterna inom kongresspartiet. Istället är hans råd att vänta.

– Kongresspartiet måste definiera sig i frågan om monarkins framtid innan valet. Det är hos dem avgörandet ligger. Vi erbjuder dem att spela den historiska roll de så gärna vill spela.

Men att kungen ska bort är UML överens om.

– Vi har provat att ha en ceremoniell kung. Två gånger har kungen visat att det inte var möjligt genom att upplösa parlamentet. Nu kan utvecklingen mot republik inte stoppas.

Att säga att relationen mellan maoisterna och UML genom åren varit konfliktfylld vore en lögn. Det har varit rent krig. Maoisterna har kallat UML för reaktionärer och revisionister på grund av att de deltagit i parlament och regeringar under 2000-talet.

C. P. Gajurel

Kungens kupp i februari 2005 tvingade bägge parter dem att ändra uppfattning. UML om kungen och maoisterna om UML.

Khanals syn på maoisterna är idag blandad. UML har varit stora kritiker av maoisternas folkkrig och menat att Nepal kan förändras med fredliga medel. Ideologiskt är de idag närmast socialdemokrater och har förbindelser med bland annat det svenska vänsterpartiet. Khanal medger att maoisterna är inne i en förändringsprocess och lyfter fram att de programmatiskt har utvecklats i riktningen mot ett parlamentariskt parti men kursändringen måste också bekräftas praktiskt innan han tror det.

Han anklagar dem också för att ha mördat 200 av UML:s partimedlemmar och tagit egendomar och hus i besittning.

– Det finns mycket som fortfarande är olöst i vår relation men vi måste vara vänner för att de demokratiska krafterna för republik ska vara förenade.

Khanal anser också att maoisternas lösningar är för enkla. Det är lätt att säga att vi ska ha federal republik, menar han, men hur ska landet ta sig från över 200 år med en enväldig kung till en federal republik?

– Landet måste lyftas ur fattigdomen. Vi måste skapa ett nytt Nepal. Alla pratar om detta men hur ska det konkret gå till? Vi kan inte importera något utländskt federalt system. Vi måste hitta vår egen modell.

Sedan länge finns ett förslag från maoisterna om ett antal federala stater baserade på etnicitet. Men detta är en alltför grovaxad modell enligt Khanal. Förutom etnicitet måste man se till språk, geopolitik och historik. Faktum kvarstår dock att maoisterna har ett förslag, något som UML saknar. Detta kan bli viktigt i valet. Tillsammans är UML och maoisterna starka i kravet på republik. Så mycket mer är man inte överens om. Vad som sker med alliansen efter valet återstår att se.

I budgeten alliansen enats kring lyser en utgiftspost med sin frånvaro: Kungens apanage. Det är också en budget som kommer att vara inaktuell om sex månader.

I november kommer de nya styrkeförhållandena utkrystalliserats: svart på vitt. Siffror för siffror.

*

Katmandudalen är omgiven av höga berg. För bara ett år sedan var alla vägar ner i dalen försedda med vägspärrar. Ingen armé – kunglig eller ej – kan existera i en större dalgång, om den inte behärskar den omgivande bergskedjan. Idag är vägspärrarna öppna. Det enda som vittnade om att vi närmade oss kungen och Nepals politiska centrum var soldaternas svarta armékängor. Alla soldater vi hade mött dittills hade burit flipp-flopps eller i bästa fall

gymnastiskor till uniformen.

Hur hamnade då maoisternas internationella sekreterare barfota på ett kontor i Katmandudalen?

Varför flyttade man ner partihögkvarteret och gick obehäpnade in i den stad man från början planerade att inta i något som – om det hade lyckats – hade fått minnet av Dien Bien Phu att blekna.

Orsakerna till att man satt sig i en regering tillsammans med partier man så skarpt kritiserar är två enligt maoisternas internationella sekreterare.

– Vi har ingått en allians för att säkra att det hålls fria och demokratiska val i november. Val utan korruption och manipulation. Det andra skälet är för att uppnå internationell legitimitet. I samma stund som vi fick fem ministerposter kunde vi börja utveckla våra internationella kontakter, säger Gajurel.

En teori som har lanserats av organisationen International Crisis Group går ut på att maoisterna aldrig klarade att flytta in motståndet till städerna. Även om folket var mot kungen, var man inte maoister. De attacker som skedde i Katmandudalen 2005 och 2006 blev psykologiskt viktiga men militärt närmast betydelselösa eftersom de inte kunde följas upp.

Samtidigt sker en politisk process inom maoistpartiet. Ett centralkommittémöte i maj 2003 diskuterade hur kontrarevolutionen segrat så enkelt i de realsocialistiska länderna. Slutsatserna pekade på bristen på demokrati och frånvaron av ett flerpartisystem. I dokumentet Development of Democracy in the Twenty-first century lanserades en modell som innebär tävlan mellan partier inom ett framtida socialistiskt system.

– Vi tror på att låta flera partier tävla med varandra. Men vi ställer ett krav: partierna ska vara patriotiska och demokratiska, säger maoisternas internationella sekreterare Gajurel idag.

Samtidigt lanserades en ny taktik: En allians med de parlamentariska krafterna för att skapa förutsättningar för en folklig massrörelse med kravet republik. Idén tillbakavisades först som reaktionär men när kungen i februari 2005 grep makten och upplöste parlamentet svängde partiet 180 grader och sökte en allians med de kapitalistiska och parlamentariska krafterna – mot den feodala monarkin.

Resultatet blev ett tolvpunktsprogram vars främsta krav är en demokratisk republik och val till en konstituerade församling.

Resten kan komma att bli historia. Gajurel är i grunden optimist, so-far-so-good, men kalkylerar också med att allt kan gå åt helvete.

– Förlorar vi så blir vi bara ännu ett dåligt exempel. Men en förlust drabbar inte

bara oss. Naturligtvis är vi huvudansvariga men omvärlden har sitt ansvar, i både en seger och i ett nederlag.

Gajurel tar en paus. Ser ut genom fönstret.

Kanske tänker han på Indonesien 1965. Ett parti baserat på bönder och arbetare, slaktades på några månader av Suharto med stöd av USA. "Västs bästa nyhet på årat i Asien" skrev Time Magazine, ett "kokande blodbad som tog 400000 liv utan att nästan någon märkte det".

*

Men en kupp är inget scenario som oroar Gajurel. Styrkeförhållandena är annorlunda. I Nepal kommer man inte att låta sig slaktas. Och det kommer att märkas.

Det finns även en plan-B.

Om kungen triskas i november har maoisterna ett ungdomsförbund med en halv miljon medlemmar tränade för en huvuduppgift: att leda folkliga massprotester och avsätta kungen. En folkarmé med 30000 soldater, som på en timme kan mobiliseras för att understödja resningen i städerna.

Eller så går allt smidigt.

– Vinner vi valet öppnar sig stora möjligheter. Då skriver vi historia. Inte bara nepalesisk historia utan vi blir en del av den internationella kommunistiska historien. Det vore en seger för arbetarklassen världen över. Vår seger är också deras seger.

Text: MARTIN SCHIBBYE

Bild: TOR HÄRNQVIST

Förkortningar:

- Nepals kommunistiska parti (maoister), CPN(m) i texten kallade enbart maoisterna.
- Nepals Kommunistiska Parti (förenade marxist-leninister), CPN(uml), i texten kallade enbart UML.

- Se fler bilder från Nepal på www.rku.nu/nepal.

I nästa del...

...beger vi oss upp i bergen igen. En dagsmarsch från bussens slutstation ligger sjukhuset Gorneti Model Hospital som upprättades mitt under brinnande krig för att utveckla krigssjukvården för folkarmén. Idag är det ett modernt och fungerande sjukhus för 25000 bybor. Möt läkare, patienter och den lokala particellen som berättar om hur de vill se Nepal utvecklas.

